



29

ŞEHİRLİNİN KÖYLÜ ADINA SATIM YAPMASI

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
لَا تَلْقُوا الرُّكْبَانَ وَلَا يَبِعْ حَاضِرٌ لِبَادٍ

Abdullah İbn Abbâs'tan (r.a) rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: “**(Binitine mal yüklemiş) satıcıları (yolda) karşılamayın. Şehirli köylü adına satım yapmayın!**”¹⁸².

182 Buhârî, Büyü, 68; Ebû Dâvud, Büyü, 46; Nesâî, Büyü, 17; Muvatta', Büyü, 96; Ahmed b. Hanbel, II, 156; Tûsî, *Tehzibü'l-ahkâm*, V, 143.

AÇIKLAMA

Satıcıları yolda karşılamak (telakki'r-rukbân) tabiri, şehirde oturanların köyden veya dışarıdan gelen (taşralı) üretici kimseleri şehir dışında karşılayarak henüz pazara girmeden ürettikleri veya satmak istedikleri malları almak mânasına gelir. Abdullah b. Ömer (r.a) uygulamayı şöyle anlatır:

“Biz ticaret kervanını yolda karşılar, pazara getirilen erzâkı (ucuz fiyata) satın alırdık. Peygamber (s.a), erzâk pazarına girinceye kadar aldığımızı satmamızı yasakladı”.

Abdullah b. Abbâs ise “Şehirli köylü adına satım yapamaz, yapmamalıdır” hadisinin mânası sorulması üzerine “Onun bir simsarı olmaz” cevabını verir.

Aslında, çiftçi tarafından üretilen ziraat mahsülleri veya sanayici tarafından imal edilen eşya ve sanayi ürünleri, ticaret sektörü yoluyla tüketicilere ulaşmaktadır. Şüphesiz sunulan hizmet karşılığında kazanç elde edilmesi meşrudur. Ancak “malları ucuza kapatmak” demek olan bu uygulamada, malın gerçek piyasa değerinden haberdar olmayan üreticinin mağduriyeti söz konusudur. Çünkü piyasayı çok iyi bilen komisyoncu veya tüccar, malın rayiç bedelini bilmeyen üreticiye ucuz bir fiyat vermektedir. Diğer taraftan burada tüketicilerin de mağduriyeti söz konusudur. Çünkü ucuza aldığı malı tekelinde tutan büyük sermayedar, piyasaya bunu pahalı olarak sürecektir. Haksız rekabete sebep olan bu müdahale ile normal işleyen piyasa sistemi de bozulmuş olacaktır. Böyle bir sistemde köylü satıcı ile şehirli alıcı arasında hiç emek sarfetmeden para kazanan asalak bir aracı rantiyeye sınıfının doğması da kaçınılmazdır. Ayrıca malın stoklanması ve karaborsaya düşme tehlikesi de gözönünde bulundurulursa, bahse konu olan yasağın sebep ve

hikmetleri daha güzel anlaşılacaktır.

Söz konusu uygulamayı özellikle Hanefî fıkıh alimleri tahrimen mekruh görmüşlerdir. Bu itibarla, *satıcıları yolda karşılamak* gibi işi ranta dönüştüren, sosyal huzursuzluk ve rahatsızlıklara zemin hazırlayan her türlü uygulamadan kaçınılmalıdır. Bununla beraber, üreticinin/satıcının bilgisizliği istismar edilerek onun aldatılması, kıtlık ve dolayısıyla piyasanın sun’i olarak yükselip zarar görmesine yol açmaması şartıyla söz konusu uygulamada bir sakınca olmadığı bilinmelidir.

Açıklaması yapılan hadis-i şerifin bir başka tarîki şöyledir: “Şehirli, köylü adına satış yapmasın. İnsanları kendi hallerine bırakın, Allah onları birbirlerinden rızıklandırır”¹⁸³.

Bu hadisten piyasayı iyi bilen şehirlinin, köylüye ait mahsulleri stoklayıp simsar sıfatıyla satış yapmasını yasakladığını anlamaktayız. Nitekim Abdullah b. Abbas, şehirlinin köylü adına satışını simsarlık olarak tarif etmiş ve “Şehirli köylüye simsarlık yapıp onun malını satamaz”¹⁸⁴ demiştir. Hanefî fakihlerine göre böyle bir simsarlık –müşteri kızdırtmak anlamına gelen neceş satışında olduğu gibi- halka zarar vermesi halinde mekruh olur. Alıcı ile satıcıdan herhangi birisinin zarar görmemesi halinde ise simsar vasıtasıyla yapılan alış verişi caiz görülür.

Ne var ki, tarımla uğraşan köylüler yola çıkma fırsatı bile bulamadan hasat yerlerinde karşılanabilmektedir. Hasat mevsiminde buğday, pamuk, zeytin, çay, fındık gibi toprak ürünlerinin devlet kurumu veya özel sektör tarafından toptan satın alınıp depolara konulması ve daha sonra piyasaya kontrollü olarak ve yüksek fiyatlarla sürülmesi, kârın çok sayıda üreticiye değil, az sayıdaki kişi veya kuruluşun kasasına girmesine

183 Müslim, Büyü, 20; Ebû Dâvud, Büyü, 45; Tirmizî, Büyü, 17-18.

184 Buhârî, Büyü, 68, 71; Müslim, Büyü, 19; Ebû Dâvud, Büyü, 45.

sebepl olan bir uygulamadır. Uygulanan bu sistemin, bir şekilde köylü üreticinin lehine düzenlemesi ve gelir dağılımının adaletle gerçekleştirilmesi gerekir.

Genelde araçlar tarafından satın alınan köylü üreticinin malı, bazen el değiştirerek pahalı bir şekilde tüketiciye ulaşmaktadır. İşte, fiyatların yükselmesine sebep olan böyle bir müdahaleyi Rasûl-i Ekrem yasaklamış ve piyasanın serbest bırakılmasını isteyerek halkın zarar görmesini önlemiş bulunmaktadır.